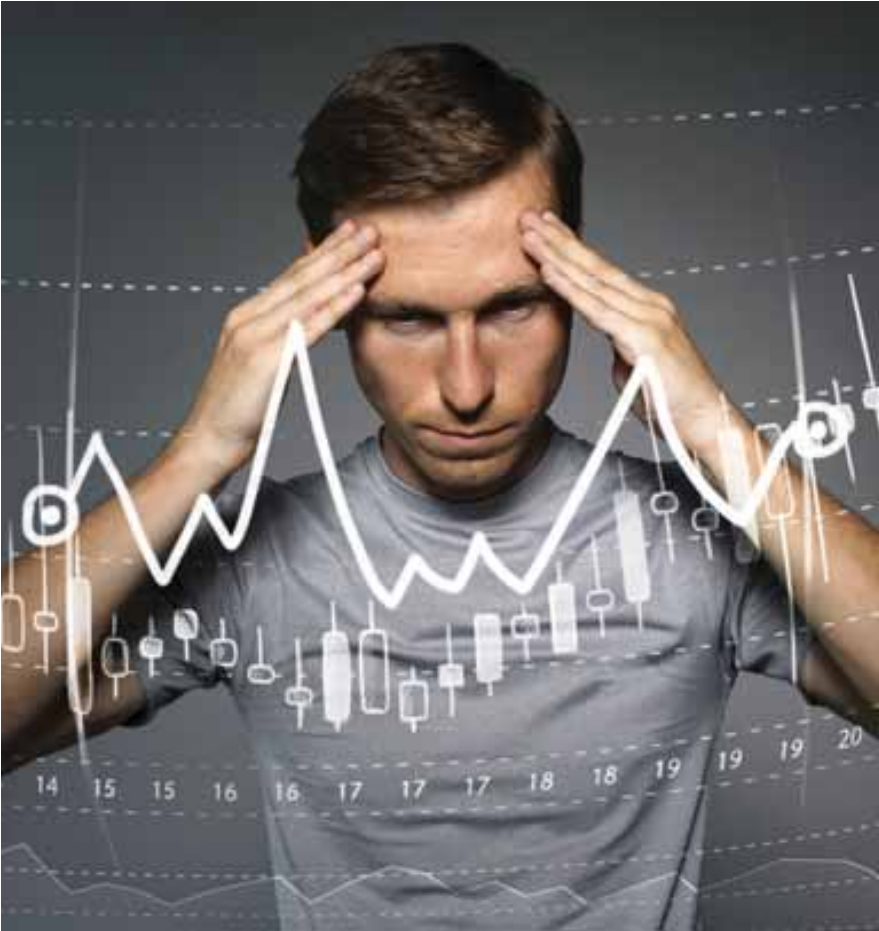

Χρηματοοικονομικά λάθη του παρελθόντος, μαθήματα για το μέλλον

Κοινή πρωτοβουλία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς Κύπρου και του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Κύπρου

Τα αποτελέσματα της έρευνας ανέδειξαν, μεταξύ άλλων, την παρορμητική λήψη χρηματοοικονομικών αποφάσεων, τα επενδυτικά λάθη και τους κινδύνους που σχετίζονται με την αγορά χρηματοοικονομικών προϊόντων, πέραν των χρηματοοικονομικών δυνατοτήτων του.

Συνέντευξη στον

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Η έρευνα «Κάντε τα χρηματοοικονομικά λάθη του παρελθόντος, μαθήματα για το μέλλον», που ξεκίνησε το 2024 από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Κύπρου και το Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου, προσκάλεσε πολίτες να μοιραστούν λανθασμένες χρηματοοικονομικές επιλογές τους, με σκοπό να παρέχουν πολύτιμα διδάγματα σε άλλους, ιδιαίτερα στους νέους και τις νέες, ώστε να αποφύγουν παρόμοια λάθη και παγίδες.

Για την έρευνα μιλούν στην από κοινού τους συνέντευξη στην «Κ», η Έλενα Καρκώτη, λειτουργός Α' της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς Κύπρου και υπεύθυνη για τη Χρηματοοικονομική Επιμόρφωση του Κοινού και τον Ανδρέα Μιλιδώνη, καθηγητή Χρηματοοικονομικής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Τα αποτελέσματα της έρευνας ανέδειξαν, μεταξύ άλλων, την παρορμητική λήψη χρηματοοικονομικών αποφάσεων, τα επενδυτικά λάθη και τους κινδύνους που σχετίζονται με την αγορά χρηματοοικονομικών προϊόντων, πέραν των χρηματοοικονομικών δυνατοτήτων τους. Οι ιστορίες αυτές ενσωματώθηκαν σε μια νέα εκστρατεία χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης, μέσα από την οποία όσοι και όσες βίωσαν χρηματοοικονομικές απώλειες μοιράζονται τα διδάγματα που αποκόμισαν.

- Ποιος ήταν ο στόχος αυτής της εκστρατείας και ποια ήταν η αφορμή για τη δημιουργία της;

- Ε. Καρκώτη: Η εκστρατεία αυτή σχεδιάστηκε για να μετατρέψει προσωπικές εμπειρίες χρηματοοικονομικών λαθών και κακών επιλογών σε πολύτιμα εκπαιδευτικά εργαλεία. Θέλαμε να ξεφύγουμε από τις συνηθισμένες προσεγγίσεις και να αξιοποιήσουμε τη δύναμη της εμπειρίας. Όταν ένας πολίτης μοιράζεται το λάθος που έκανε και κυρίως τι έμαθε από αυτό, το μήνυμα φτάνει πιο άμεσα, πιο ανθρώπινα, και με μεγαλύτερη διεισδυτικότητα, ειδικά στους νέους που προτιμούν απτά παραδείγματα και όχι θεωρητικές συμβουλές.

- Υπήρξε ανταπόκριση από τον κόσμο; Ήταν οι πολίτες πρόθυμοι να μοιραστούν τις ιστορίες τους;

- Ε. Καρκώτη: Η ανταπόκριση ξεπέρασε τις προσδοκίες μας. Παρόλο που δεν είναι εύκολο να μιλήσει κάποιος για αποτυχίες, η διασφάλιση της ανωνυμίας των πολιτών –μέσα από την προστασία των δεδομένων τους και την ευαισθησία στον χειρισμό των ιστοριών– λειτούργησε θετικά. Μας χαροποιεί ιδιαίτερα το γεγονός ότι τόσο πολλοί πολίτες μας εμπιστευτήκαν και στήριξαν την προσπάθειά μας. Ένωσαν ότι επιτέλους έχουν έναν χώρο να μιλήσουν, να προβληματίσουν και να συμβάλουν στην πρόληψη παρόμοιων λαθών από άλλους.

- Πώς επιλέξατε τις επτά ιστορίες που παρουσιάζονται στην εκστρατεία;

- Α. Μιλιδώνης: Οι ιστορίες επιλέχθηκαν με βάση την εκπαιδευτική τους δύναμη. Δεν μας ενδιέφερε απλώς αν μια ιστορία ήταν «δραματική» ή «συγκινητική». Αναζητήσαμε εκείνες που μεταφέρουν σαφή, χρήσιμα και ουσιαστικά διδάγματα – ειδικά στις νεότερες ηλικίες που τώρα κάνουν τα πρώτα τους βήματα στον χρηματοοικονομικό σχεδιασμό. Ομαδοποιήσαμε τις πραγματικές ιστορίες σε 7 κατηγορίες, και επιλέξαμε μια αντιπροσωπευτική ιστορία-πάθημα από κάθε κατηγορία για να δημοσιοποιήσουμε. Επιλέξαμε

περιπτώσεις με επενδύσεις, δανεισμό, κακή πληροφόρηση και απάτες, ώστε να καλύψουμε ένα ευρύ φάσμα κινδύνων. Είμαι σίγουρος ότι αυτές οι 7 πραγματικές ιστορίες-παθήματα, θα λειτουργήσουν ως μαθήματα αλλά και σημεία συζήτησης για τη νέα γενιά, τόσο εντός της αίθουσας διδασκαλίας όσο και στο σπίτι ή σε άλλες κοινωνικές συναθροίσεις.

- Ποια επαναλαμβανόμενα λάθη ή θεματικές προέκυψαν από τις ιστορίες;

- Ε. Καρκώτη: Ένα ξεκάθαρο μοτίβο ήταν η λήψη βιαστικών αποφάσεων χωρίς επαρκή γνώση και ενημέρωση. Η τυφλή εμπιστοσύνη σε «εύκολα κέρδη», η απουσία προγραμματισμού και τα συναισθηματικά κίνητρα πίσω από χρηματοοικονομικές επιλογές, οδήγησαν πολίτες σε παγίδες. Μέσα από την έρευνα αναδείχθηκαν διάφορες θεμελιώδεις αρχές ορθής χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς, όπως η ανάγκη κατανόησης του προϊόντος στο οποίο επενδύουμε, η αποφυγή της λογικής της «αγέλης», η αποταμίευση για αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών και άλλες.

Α. Μιλιδώνης: Επίσης, φάνηκε πόσο κρίσιμο είναι να κατανοεί κάποιος τι σημαίνει «ρίσκο». Συχνά βλέπουμε ανθρώπους να επεν-

Οι ιστορίες των λαθών ενσωματώθηκαν σε μια νέα εκστρατεία χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης και οι άνθρωποι μοιράζονται τα διδάγματα που αποκόμισαν.

δύουν σε προϊόντα με τεράστιο ρίσκο, όπως τα κρυπτονομίσματα, χωρίς να αντιλαμβάνονται τι διακυβεύεται. Για παράδειγμα, η μεταβλητότητα των κρυπτονομισμάτων είναι τριπλάσια από την αντίστοιχη των μετοχών. Κι όμως, η ελπίδα για «εύκολο χρήμα» τους οδηγεί σε βεβιασμένες κινήσεις που συνήθως οδηγούν σε ζημιές. Το έργο μας στοχεύει στο να βοηθήσει τον πολίτη να αποκτήσει κριτική σκέψη και να κατανοεί βασικές έννοιες που μέχρι πρότινος τού ήταν αδιάφορες.

Δίδαγμα και συμβουλή

- Πώς θα παρουσιαστούν αυτές οι ιστορίες; Μπορείτε να μας δώσετε ένα παράδειγμα;

- Ε. Καρκώτη: Κάθε αφήγηση συνοδεύεται από ένα βασικό δι-

δαγμα και μια προσωπική συμβουλή, δίνοντας έμφαση όχι μόνο στο τι πήγε λάθος, αλλά και στο τι μπορεί να γίνει διαφορετικά στο μέλλον. Ένα παράδειγμα είναι η ιστορία της Αλίκης, 26 ετών από τη Λεμεσό. Οι γονείς της είχαν φροντίσει να αποταμιεύουν χρήματα για τις σπουδές των παιδιών τους, ανοίγοντας λογαριασμούς ταμειυτηρίου στο όνομα των παιδιών από μικρή ηλικία. Ωστόσο, όταν προέκυψε μια έκτακτη ανάγκη και χρειάστηκαν χρήματα άμεσα, διαπίστωσαν ότι δεν μπορούσαν να έχουν πρόσβαση σε αυτά μέχρι την ενηλικίωση των παιδιών. Το αποτέλεσμα ήταν μια δύσκολη κατάσταση, την οποία θα μπορούσαν να είχαν αποφύγει με έναν καλύτερο σχεδιασμό.

Η ίδια η Αλίκη επισημαίνει: «Ένα ταμείο έκτακτης ανάγκης είναι άχρηστο αν δεν μπορείς να το χρησιμοποιήσεις όταν το χρειάζεσαι!» Αυτό είναι ένα μήνυμα που συμπυκνώνει με απλό τρόπο ότι η αποταμίευση δεν αρκεί χωρίς άμεση πρόσβαση όταν προκύψει ανάγκη. Η ιστορία της, όπως και όλες οι ιστορίες της εκστρατείας, θέλουμε να αποτελέσει το έναυσμα για ουσιαστική συζήτηση σε σχολεία, σεμινάρια και ενημερωτικές δράσεις, ενισχύοντας τη χρημα-

τοοικονομική αντίληψη με πραγματικά παραδείγματα.

- Υπάρχει κάποια ιστορία που σας έκανε εντύπωση;

- Α. Μιλιδώνης: Όλες οι ιστορίες είναι εξίσου σημαντικές, για διαφορετικούς λόγους. Η περίπτωση ενός νέου που επένδυσε στα τυφλά σε κρυπτονομίσματα, χωρίς να κατανοεί καν τι αγόραζε, είναι χαρακτηριστική. Όταν η αγορά κατέρρευσε, όχι μόνο έχασε χρήματα, αλλά και την πίστη του στις επενδύσεις. Η ιστορία του δείχνει πόσο επικίνδυνη μπορεί να είναι η παραπληροφόρηση και πόσο εύκολα κάποιος μπορεί να πέσει θύμα του «θορύβου» ή προωθήσεων στα social media. Τώρα, ο ίδιος είναι πολύ πιο προσεκτικός και επιφυλακτικός – και αυτό είναι το μεγαλύτερο κέρδος.

Χρηματοοικονομική παιδεία
- Με ποιους τρόπους θα αξιοποιηθούν αυτές οι ιστορίες;

- Ε. Καρκώτη: Θα ενταχθούν στα εκπαιδευτικά προγράμματα που υλοποιούμε σε σχολεία, καθώς και σε ενημερωτικές εκστρατείες στα ΜΜΕ και στα κοινωνικά δίκτυα. Πέρα από αυτό, θα αξιοποιηθούν σε σεμινάρια, παρουσιάσεις, ενημερωτικές εκστρατείες και κάθε άλλο μέσο, δημιουργώντας ένα νέο κεφάλαιο βιωματικής μάθησης στον τομέα της χρηματοοικονομικής παιδείας. Αυτούσιες οι ιστορίες μαζί με τα «μαθήματα» που προσφέρουν, βρίσκονται στην Πύλη Χρηματοοικονομικής Επιμόρφωσης της ΕΚΚ.

Α. Μιλιδώνης: Το Πανεπιστήμιο θα εντάξει τις εμπειρίες αυτές στις εκστρατείες χρηματοοικονομικής παιδείας. Δηλαδή, θα τις συμπεριλάβουμε στις σημειώσεις που χρησιμοποιούνται στο μάθημα προσωπικής χρηματοοικονομικής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, αλλά και στις σημειώσεις που χρησιμοποιούν τα ιδιωτικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Κύπρο. Επίσης, θα χρησιμοποιηθούν στην επιμόρφωση των καθηγητών/τριών που θα διδάξουν το παρεμβατικό εργαστήρι χρηματοοικονομικής παιδείας σε όλα τα δημόσια γυμνάσια της Κύπρου από την επόμενη ακαδημαϊκή χρονιά. Η παρούσα εκστρατεία ενισχύει περαιτέρω αυτή την προσπάθεια, με τη δύναμη της πραγματικής εμπειρίας. Καλούμε όλους τους εκπαιδευτές χρηματοοικονομικής παιδείας σε άλλα πανεπιστήμια, κολλέγια και σε άλλα επιμορφωτικά κέντρα να χρησιμοποιήσουν το υλικό ελεύθερα.

- Πώς επηρεάζει την καθημερινότητα ενός πολίτη ο είδος επιτοκίου στο δάνειό του;

- Α. Μιλιδώνης: Το κυμαινόμενο επιτόκιο, που είναι και το πιο συχνό στην Κύπρο, προκαλεί αβεβαιότητα στον δανειολήπτη. Αν τα επιτόκια αυξηθούν, η μηνιαία δόση αναμένεται να αυξηθεί σημαντικά. Το ζήσαμε πρόσφατα με τη ραγδαία αύξηση επιτοκίων. Πολλοί αγνοούν ότι μπορούν να επαναδιαπραγματευτούν τους όρους ή να σταθεροποιήσουν το επιτόκιο. Η ενημέρωση αυτή μπορεί να κάνει μεγάλη διαφορά στον οικογενειακό προϋπολογισμό.

- Το μήνυμα «αποταμίευσε πριν καταναλώσεις» μοιάζει ιδανικό αλλά είναι ρεαλιστικό;

- Α. Μιλιδώνης: Είναι ρεαλιστικό, εφόσον ενσωματωθεί στην καθημερινότητα ως συνήθεια. Η αποταμίευση είναι μια μορφή ελευθερίας. Ακόμα και 20 ευρώ τον μήνα, αν ξεκινήσουμε να αποταμιεύουμε νωρίς, μπορούν να μετατραπούν σε ένα σημαντικό απόθεμα στο μέλλον. Δεν είναι πολυτέλεια – είναι πρόνοια.

Ελενα Καρκώτη, Λειτουργός Α' της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς Κύπρου και υπεύθυνη για τη Χρηματοοικονομική Επιμόρφωση του Κοινού.

Ανδρέας Μιλιδώνης, καθηγητής Χρηματοοικονομικής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Η πραγματική εμπειρία

- Τελικά, τα «παθήματα» μπορούν να γίνουν «μαθήματα»;
- Α. Μιλιδώνης: Αναμφισβήτητα. Δεν υπάρχει πιο ισχυρό μάθημα από την πραγματική εμπειρία. Όταν ακούμε από έναν συνάνθρωπό μας «έκανα αυτό το λάθος – μην το κάνεις κι εσύ», είναι πολύ πιο πιθανό να το δεχθούμε και να το εμπεδώσουμε. Αυτός είναι και ο λόγος που η εκστρατεία μας βασίζεται σε αληθινές φωνές. Είναι η πιο άμεση μορφή πρόληψης και ενδυνάμωσης του πολίτη.
- Ε. Καρκώτη: Η δύναμη των προσωπικών εμπειριών είναι αδιαμφισβήτητη. Όταν συνοδεύεται από αναστοχασμό και προθυμία για μετάδοση γνώσης, γίνεται οδηγός για ένα πιο υγιές και ανθεκτικό χρηματοοικονομικό μέλλον.